



TEXT **MATÍAS CROWDER**

Mantenir-se menjant dels cossos dels morts ha augmentat la paranoia amb la qual han lluitat els últims dies. Els pics en forma de V de la serralada dels Andes formen la dentadura de la boca gelada de pedra i neu que amenaça d'acabar amb ells. Però la mort decideix emportar-se'ls poc a poc. Roberto Canessa (Montevideo, Uruguai, 1953), en el darrer dels seus esforços, repassa la seva condició. Des que s'ha estavellat l'avió en aquell erm inaccessible han passat gairebé més de seixanta dies, durant els quals ha perdut trenta quilos a l'espera de ser rescatats. La temperatura és de 30 graus sota zero i, encara que no ho sap, ningú mai ha travessat a peu aquells pics situats a tocar del volcà Tinguirica. Tampoc sap que haurà de sortejar 59 kilòmetres en aquelles condicions: el que li resta de camí per trobar la salvació pot ser la mateixa via cap a l'eternitat si cau en un parany de neu per una de les grutes subterrànies o si el fred acaba amb ells.

Tot havia començat el 13 de octubre del 1972, quan la cua del Fairchild 571 de la Força Aèria Uruguiana en el qual viatjava cap a Santiago de Xile l'equip de rugbi Old Christians, amb familiars i amics, va xocar contra les puntes de la Vall de les Llàgrimes, a la serralada dels Andes, a Mendoza (Argentina), a 3.500 metres d'alçada. Una aventura que va obligar els seus supervivents a romandre en condicions infrahumanes durant més de 70 dies. De les 45 persones que anaven a l'avió, tretze van morir en l'accident. Les 32 restants van haver d'enfrontar-se a dures condicions ambientals (de -25 a -42 °C) a la muntanya: només setze van aconseguir sobreviure. La història es faria mundialment famosa perquè van sobreviure menjant-se els cossos dels seus companys morts. I es tornaria una llegenda de superació amb el pas del temps.

Ara, quan es compleixen quaranta-cinc anys de la tragèdia, Roberto Canessa, un dels supervivents d'aquell fatídic i famós vol, arriba a Catalunya per presentar-hi demà *Tenia que sobreviure* (Editorial Alrevés), magnífic relat escrit amb el periodista Pablo Vierci d'aquells dies en què va viure atrapat a la neu i va arribar a menjar carn humana per poder sobreviure, una experiència que va forjar la seva carrera de

Heroi per accident

Roberto Canessa, un dels supervivents del famós vol uruguaià estavellat als Andes l'any 1972, arriba a Catalunya per presentar-hi «Tenia que sobreviure», el dur relat d'aquells dies atrapat a la neu en què va arribar a menjar carn humana

medicina a la recerca de salvar vides. De fet, la prima línia que separa la vida i la mort seria el catalitzador de la resta de la vida de Canessa, que es bolcaria més tard en la seva professió com a metge: salvar vides.

D'aquells dies als Andes i de la seva activitat com a professional de la medicina (és cardiòleg) tracta *Tenia que sobreviure*, relat detallat d'aquella aventura en el testimoni directe dels seus supervivents. Són 342 pàgines formidables que busquen atrapar aquesta força inherent de tota vida per tirar endavant. Roberto Canessa en parlarà demà dilluns a les set de la tarda en un acte al CosmoCaixa de Barcelona. Però abans, en conversa amb **Diari de Girona**, ha repassat aquells dies de la tragèdia i com la mateixa canviaria per sempre la seva vida.

Se'ls va acusar de caníbals... És que ho vam ser (interromp).

... abans de posar en rellevància la tragèdia o l'acte heroic de sortir d'allà amb vida. L'interessant d'a-

questa història és que hi ha dues maneres de veure-la, el que ens va succeir a nosaltres, i el que la gent pensa que ens va succeir, els quals per cert ja ens havien donat per morts. Quan vam aparèixer se'ns va anomenar «els ressuscitats». Nosaltres vam seguir vius malgrat tot. Tot seguit ens van dir herois, i a la muntanya segur que ningú se sentia heroi de res. En aquesta discordança impressionant hi ha la gran moralitat d'aquesta història. Deien «es van salvar perquè es van menjar als morts». No, ens vam salvar perquè vam sortir caminant, si no menjàvem la carn dels morts ens moriríem tots a la muntanya. És un altre dels poderosos enigmes que té per al món aquesta història.

A partir d'aquest acte de canibalisme, diu, mai més van ser els mateixos. Com van ser des de llavors? Vam haver de deixar tots els vestigis de l'adolescència de cop. El meu sogre, que era un home molt fort, que fins i tot ens va estar buscant a la muntanya pel seu compte muntat a cavall, quan vam tornar amb vida, sabent el que havíem passat, ens va dir «això que

R



2



3



4



5



6



7



8



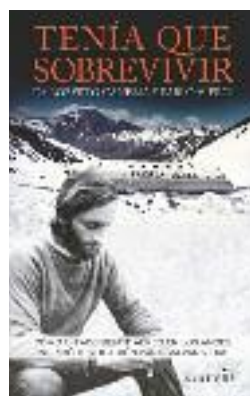
9

van fer vostès és d'homes». Ens donava la benvinguda a l'edat adulta a causa de les decisions tan fortes que vam haver de prendre. A partir d'això comences a veure la vida d'una altra manera, d'una banda molt més dura, molt més potent, però de l'altra plena d'oportunitats i somnis dels quals ens tens consciència fins que veus morir als teus amics. Va ser el salt crucial que vam haver de fer per poder sobreviure a la muntanya.

«Per moments crèiem que estàvem bojos en fer allò», diu en el llibre. Aquesta bogeria o culpa l'ha perseguit durant aquests anys després de sortir de la muntanya? Mai vaig tenir cap culpa, el que sí sabia que, en fer el que estàvem fent, ens estàvem endinsant en comportaments de l'ésser humà amb conseqüències desconegudes. Estàvem prenent un camí del qual no hi havia manuals, almenys de la civilització que jo havia conegut, en els paràmetres d'educació que jo havia tingut sabia que estava caminant per un territori desconegut. Aquesta caminada no va ser la més complicada, perquè teníem el menjar que teníem i no podíem qüestionar-nos res. L'impressionant d'aquesta història és com es van cremant etapes, com creus que tot serà diferent des de llavors i no obstant això la vida segueix... Això va ser el que ens va passar a nosaltres quan vam haver de menjar-nos els morts.

Va ser Canessa qui, perduts als Andes, va proposar solucions per a tot, va fabricar elements i estris enginyosos com ara alambins, guants (amb els folres dels seients de l'avió, que es desprenien amb facilitat), botes (amb els coixins dels mateixos) per evitar enfonsar-se en la neu durant la travessa, i ulleres (amb el plàstic tintat) per resistir el fred i l'enlluernament de la neu. Veient que la mort els sotjava dia rere dia, i després de diverses excursions fracassades que els van obligar a dormir al ras, el 12 de desembre Nando Parrando i Roberto Canessa marxen a buscar ajuda. Deu dies després d'abandonar les restes del fusellatge, i havent caminat gairebé 60 kilòmetres, arriben a la zona de Fernando, al sector de Los Maitenes, on troben el traginer Sergio Catalán. Estan salvats.

Va ser un dels dos companys que, després d'una caminada a vida o mort, van arribar a la civilització. I no obstant això, el terme d'heroi és una cosa que acostuma a rebutjar en les entrevistes. Jo et diria que va ser una cosa que havíem de fer. Recordo quan un dels meus companys, que estava ferit als genolls, em va dir «quina sort que tens, tu que pots caminar i no ets un paràsit com jo amb les cames trencades». Va ser com un clic mental, pensar quina cosa més divina morir lluitant per una possibilitat, intentar arribar



FOTOS:

- Sobre aquestes línies, la portada de *Tenia que sobrevivir*.
- 1. El fusellatge de l'avió al lloc on va quedar després de l'accident; va ser usat com a refugi pels supervivents.
- 2. Vista de la zona dels Andes on es va estavellar l'aeronau.
- 3. Alguns dels supervivents, poc després d'haver estat rescatats de la muntanya.
- 4. Roberto Canessa, l'endemà del rescat.
- 5. Tornant a jugar a rugbi, quatre mesos després d'haver sortit dels Andes.
- 6. Una imatge recent de Roberto Canessa, metge cardiòleg.
- 7. Robert Canessa, a la dreta, i Nando Parrado, al seu costat, van caminar 60 kilòmetres fins que van trobar el traginer Sergio Catalán (al darrere).
- 8. L'equip de rugbi de l'Old Christians.
- 9. Homenatge a les víctimes al lloc de l'accident.

a donar l'avis per fer que se salvessin tots. Això m'ajudaria anys més tard, ja advocat a la medicina, a ajudar a salvar vides (Canessa s'emociona...).

Aquesta és la segona part del llibre... Exacte. La decisió de salvar els altres, i saber que els altres viuen una mica gràcies a mi. Fa poc temps, quan vaig estar a l'aniversari d'Agustín Vasques, a qui vaig operar com a metge cardiòleg, i que va complir nou anys amb el seu ventricle únic, em va causar una gran emoció.

Davant de Canessa sembla haver-se interposat el mateix nombre de serralades per davant per creuar com a meta en la medicina. Segons explica Pablo Vierci, que acompanya Canessa, en un interval de l'entrevista, «el cor del llibre» no és tant la tragèdia sinó el que va passar després, la història d'una persona que es posa «el pes de pacients a l'espatlla» i que cada dia treballa amb «el més delicat del que és delicat, els cors fràgils dels nens».

Comenta que aquesta experiència li ha servit com a metge i que sempre se sent una mica com aquell traginer a qui, desesperats, van trobar als Andes perquè es fes càrrec de vostès. Així em sento. I amb cada cas renovo la mateixa sensació en emprendre la caminada. Només una vegada que començo a caminar sabré si aquesta vida es pot

salvar o no. És l'única manera.

Quin seria l'ensenyament més important de la seva experiència vital, tant a la muntanya com en la medicina? Que l'home pot enfrontar-se a situacions límit, que mentre hi ha vida hi ha esperança. Vivim realment engreixats entre comoditats, fins que un dia et cau l'avió i t'adones de com de fràgil és aquesta vida. La vida moderna ens ha donat confort, però també ens ha malcriat d'una manera paorosa. Com a metge em passa cada dia. Aquest llibre vol dir justament això, gaudeix de la vida que és un segon. Que no calgui que et caigui l'avió per adonar-te de com estaves. Hem de ser molt més agraïts del que ho som habitualment.

Una experiència tan traumàtica en els inicis de la seva joventut el podria haver destruït com a persona. Què va ser el que el va salvar? Responent al títol, per què havia de sobreviure? Em va salvar el compromís que havia assumit de dir a la meua mare que no plorés més, que era viu. Aquest compromís poderós em va fer prendre les decisions que vaig prendre.

Per què ara, passat tant de temps, torna a sentir la necessitat d'explicar aquesta història. Jo tenia gairebé 20 anys per aquell temps, era molt jove, vaig haver de deixar passar un temps per entendre de veritat el que va passar. El llibre és una mica una resposta a la gent que es preguntava què passarà amb aquestes persones. Llavors va ser un avanç en l'estudi del comportament humà que, en les condicions més adverses, pot tirar endavant. Exemple per a molta gent que té la seva pròpia experiència traumàtica de vida, que es pregunta si se'n pot sortir. Aquest és una mica el missatge del llibre, no cal perdre l'esperança. Ajuda a veure les coses d'una altra manera, malgrat que som diferents. Vaig pensar que calia deixar un testimoni de cadascú, com un compromís amb la vida.

Havent-hi pel·lícules, documentals, llibres amb desenes de traduccions, i havent passat en aquests anys per centenars d'entrevistes, encara sembla que li queda molt per explicar... En redactar aquest llibre moltes persones, fins i tot els supervivents, s'assabentaven de successos que encara no havia pogut compartir. Molts que em deien que la caminada final mai l'havien escoltat com en veritat havia estat. És una història que tothom pensa que coneix però crec que ni jo mateix l'acabaré de conèixer mai. Es tracta de sentiments que, com l'amor, cada vegada són els mateixos i alhora diferents. Les obres d'art sempre són les mateixes, i encara escolto *La Traviata* i em cauen les llàgrimes. L'emoció sempre és nova. ►

